

Cruzando el puente: El sonido de Estambul

Crossing the bridge: The sound of Istanbul, Fatih Akin, 2005

L'enlluernament d'un músic alemany per la música turca.

Una més d'orient i occident

Cruzando el puente, el sisè llargmetratge del director turc-alemany Fatih Akin, és una seqüela estranya del seu anterior film, la multipremiada *Contra la pared*. Ho és, en primera instància, perquè també explora -encara que d'una manera molt diferent- les relacions entre la cultura alemanya i la cultura turca. (No és un fenomen rar, cal considerar que aproximadament un 3% de la població d'Alemanya són turcs -incloent els Kurds-, prop de 1.800.000 ciutadans originaris d'aquest país.)

No es tracta, evidentment, de la continuació d'aquesta història, però sí de l'exploració d'un dels seus elements formals més característics: la música. I és que, per a qui no l'hagi vist, en *Contra la pared* la banda sonora és fonamental. Ella és obra de Alexander Hacke -membre de «Einstürzende Neubauten», una banda de referència en l'escena avantguardista alemanya-, qui durant el procés de la seva composició es va submergir en el moviment musical d'Istanbul.

L'origen de *Cruzando el puente* es troba, precisament, en l'enlluernament de Hacke davant la música turca. A partir d'aquesta experiència es va proposar difondre la diversitat musical d'Istanbul, considerant per igual la música turca clàssica, el rock, el hip-hop o l'electrònica. Fatih Akin li va acompanyar en el seu recorregut, registrant entrevistes i actuacions. El resultat és un documental on tenen cabuda tant els grans noms de l'escena musical turca contemporània com els músics amateurs, que donen vida a la ciutat.

Els relats sobre l'origen de la música a Turquia no són diferents als de la resta de civilitzacions -siguin orientals o occidentals. Es creu que en l'antiguitat la música a Turquia era un element sagrat. S'atribuïa als sons musicals un sentit màgic, pel que la seva producció estava reservada a persones especials. Els líders religiosos, coneguts com *Kam*, *Baksi* o *Ozan*, eren músics també. La música tenia una funció social i religiosa, i, al mateix temps, la

religió i la vida social eren il·lustrades per la música.

Alguns musicòlegs qualifiquen la música turca com «música lírica». Això es refereix a la missió de la lírica d'unir literatura i música. Tot i que els turcs no tenien un sistema d'escriptura, havien desenvolupat una vasta literatura oral, la influència de la qual s'estén fins als nostres dies en la tradició èpica. Aquesta literatura, que conté petjades de tots els aspectes de la vida social, així com aspectes filosòfics, pastorils i didàctics, és el resultat de la importància que els turcs assignaven a la paraula. La música era usada per a acompanyar les paraules i fer-les més commovedores i entenedibles. Aquesta col·lecció de cançons tenien com objectiu unir a la societat i establir un llaç entre generacions a través de la tradició.

En termes generals, la música turca pot classificar-se en quatre gèneres: música no-religiosa, música militar, música de mesquita i música mística islàmica.

La història de la música turca pot classificar-se en tres períodes. En primer lloc estaria la música turca pre-islàmica. Aquest és un petit període en la història de Turquia, però és cert que les cultures i religions pre-islàmiques van tenir un paper molt important en el desenvolupament de la música turca. En especial els elements místics, com el Chamanisme, el Maniqueisme i el Budisme, a més de la tradició de les cançons èpiques, estaven estesos en gairebé totes les tribus turques d'aquella època.

El segon període seria el de la música turca post-islàmica. El canvi més important que va sofrir la música turca a l'entrar en el regne de l'Islam va ser en el seu sistema musical. Encara que la música basada en els «makams» no és un fenomen exclusiu de l'Islam, la veritat és que abans de la seva conversió a aquesta religió els turcs usaven altres sistemes musicals. («Makam» és la paraula que utilitzen àrabs, turcs i grecs per a indicar el sistema modal, però és una mica més que una escala. És un itinerari, una atmosfera que s'obté amb determinats girs i cadències. Es coneixen uns 950 makams, però actualment s'utilitzen al voltant de 100). Quan els turcs, seguint els sistemes pentatònic i heptatònic, es van familiaritzar amb els makams de l'Àsia occidental i Anatòlia, van produir obres mestres.

També havia una tradició de música popular, amb arrels asiàtiques, que s'estenia per tota Anatòlia. En les mans d'artistes locals i joglars es va desenvolupar un ric repertori que donava veu a tots els esdeveniments naturals i socials que experimentava la societat turca.

Finalment, la tercera època seria la de la música turca

contemporània post-República. Durant el segle vint va tenir lloc un desenvolupament polític absolutament nou al país. Es va tractar d'una nova era en la història de Turquia, el període en el qual els turcs van experimentar més de prop la cultura occidental i, per descomptat, la seva música. La cultura popular, que fins a llavors havia estat relegada als marges de la societat, va guanyar espai, i els projectes de recerca i rescat de música popular van entrar en apogeu. Mentre que d'una banda l'educació tenia com a base la música occidental contemporània, els músics que recuperaven i registraven cançons populars es van convertir en pioners d'un nou moviment. En el transcurs d'aquest treball, aproximadament 20.000 cançons i melodies van ser recol·lectades. Avui dia, la música popular és la més important branca del sector comercial musical turc.

A més de ser un nou règim polític, la República també és un projecte de modernització. Orquestres, òperes, companyies de ballet, cors, el sector musical incipient i els nous compositors estan promovent la trobada entre la cultura musical turca i el món occidental modern. Per altra banda, com pot ser vist en *Cruzando el puente*, l'èxit internacional del pop, el rock i el hip-hop occidental també ha influït a Turquia, que des de la dècada dels seixantes ha seguit les tendències mundials

(Amb informació de la *Turkish Cultural Foundation*).

Fitxa tècnica

Tècnics

Director: Fatih Akin
Productor: Fatih Akin, Sandra Harzer, Christian Kux, Klaus Maeck i Andreas Thiel
Guió: Fatih Akin
Muntatge: Andrew Bird
Fotografia: Hervé Dieu
Companyia productora: Corazón International, Norddeutscher Rundfunk (NDR) i intervista digital media
Nacionalitat: Alemanya i Turquia
Durada: 90 minuts

Actors

Amb la participació dels músics:
Alexander Hacke
Baba Zula
Orient Expressions
Duman
Replikas
Erkin Koray
Ceza
Istanbul Style Breakers
MercanDede
Selim Sesler
Brenna MacCrimmon
Siyasiyabend
Orhan Gencebay
Müzeyyen Senar
Sezen Aksu

Filmografia

2004
Contra la pared
2002
Solino
2001
Denkich an Deutschland
2000
En julio
1998
Corto y con filo